

QAMCHIQ DOVONI TRANSPORT INFRATUZILMASINING RIVOJLANISHI VA MINTAQAVIY IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15170021>

Aslonov Islombek Soyibjon o'g'li

Farg'ona davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Qamchiq dovoni orqali o'tuvchi transport yo'llarining rekonstruksiya qilinishi, ayniqsa Angren–Pop temir yo'li va avtomobil yo'llari infratuzilmasining rivojlanishi Farg'ona vodiysining iqtisodiy salohiyatiga qanday ta'sir ko'rsatganligi tahlil qilinadi. Shuningdek, mazkur infratuzilmaning ijtimoiy-iqtisodiy, strategik va transport-geografik ahamiyati yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Qamchiq dovoni, transport infratuzilmasi, Angren–Pop temir yo'li, iqtisodiy rivojlanish, Farg'ona vodiysi, integratsiya, strategik yo'nalish.*

THE DEVELOPMENT OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE OF THE QAMCHIQ PASS AND ITS IMPACT ON REGIONAL ECONOMIC GROWTH

Annotation: *This article analyzes the reconstruction of transport routes passing through the Qamchiq pass, particularly the development of the Angren–Pop railway and road infrastructure, and how it has impacted the economic potential of the Fergana Valley. The study also highlights the socio-economic, strategic, and transport-geographical significance of this infrastructure.*

Keywords: *Qamchiq pass, transport infrastructure, Angren–Pop railway, economic development, Fergana Valley, integration, strategic direction.*

РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ ПЕРЕВАЛА КАМЧИК И ЕЁ ВЛИЯНИЕ НА РЕГИОНАЛЬНЫЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ РОСТ

Аннотация: *В данной статье проанализированы реконструкция транспортных путей, проходящих через перевал Камчик, в частности развитие железнодорожной линии Ангрен–Поп и автомобильной инфраструктуры, а также их влияние на экономический потенциал Ферганской долины. Также освещено социально-экономическое, стратегическое и транспортно-географическое значение данной инфраструктуры.*

Ключевые слова: *перевал Камчик, транспортная инфраструктура, железная дорога Ангрен–Поп, экономическое развитие, Ферганская долина, интеграция, стратегическое направление.*

KIRISH

O'zbekiston mustaqillikka erishganidan so'ng respublika iqtisodiy siyosatida transport infratuzilmasini modernizatsiya qilish masalasi ustuvor yo'nalishlardan biri bo'lib qoldi.²² Xususan, mintaqaviy integratsiya, ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlik va hududlararo aloqalarni rivojlantirishda Farg'ona vodiysi strategik ahamiyat kasb etadi. Ushbu hudud mamlakat aholisining taxminan uchdan bir qismi yashaydigan, iqtisodiy faollik yuqori bo'lgan mintaqaga hisoblanadi. Vodiyning respublika markazi bilan bog'lanishini ta'minlovchi yagona yo'nalish — Qamchiq dovoni orqali o'tuvchi transport yo'llari bo'lib, ularning texnik, xavfsizlik va iqtisodiy samaradorligini oshirish dolzarb masala sifatida yuzaga chiqdi.

ASOSIY QISM

Qamchiq dovoni orqali o'tuvchi transport yo'llarining rivojlanish tarixi 1950-yillarga to'g'ri keladi. 1957-yilda Toshkent–Qo'qon avtomobil yo'li foydalanishga topshirilgan.²³ Mazkur yo'l yillar davomida vodiyni Toshkent bilan bog'lovchi yagona yo'l sifatida xizmat qilgan bo'lsa-da, relefi murakkab, iqlimiy xavf-xatarlar ko'p bo'lganligi sababli har yili muayyan muammolar yuzaga kelar edi. Qor ko'chkisi, yomg'irli mavsumda yo'lning yemirilishi, transport vositalarining tirbandligi iqtisodiy yo'qotishlarga sabab bo'lgan. Shu sababli yangi infratuzilmani yaratish zarurati paydo bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasi birinchi Prezidenti I.A. Karimov tashabbusi bilan 2013-yildan boshlab Qamchiq dovoni orqali zamonaviy avtomobil va temir yo'l infratuzilmasi qurilishi boshlandi. Qamchiq va Rezak tunnellari, yo'l qoplamalarining yangilanishi, xavfsizlik tizimlarining joriy etilishi transport oqimini yanada samarali tashkil qilish imkonini berdi. Mazkur loyihalarining moliyalashtirilishi uchun xalqaro moliya institutlari, jumladan Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki jalb qilindi.

2016-yilda foydalanishga topshirilgan Angren–Pop elektrlashtirilgan temir yo'li orqali yiliga 5 million tonnadan ortiq yuk tashish imkoniyati yaratildi.²⁴ Ushbu yo'l orqali nafaqat xalqaro tranzit kuchaydi, balki mahalliy ishlab chiqaruvchilarning logistika xarajatlari sezilarli darajada kamaydi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2017–2020 yillarda Farg'ona vodiysi bo'yicha eksport hajmi 18% ga oshgan bo'lsa, import hajmi 12% ga kamaygan.²⁵ Bu bevosita transport infratuzilmasining rivojlanishi bilan bog'liq.

Qamchiq dovoni nafaqat iqtisodiy, balki harbiy-strategik nuqtai nazardan ham muhim hisoblanadi. Mintaqaning xavfsizligini ta'minlash, harbiy texnika va tezkor yordam kuchlarini o'z vaqtida yetkazish imkoniyati yaratilgan. Tunnellar atrofida joylashgan harbiy qismlar, signalizatsiya tizimlari va videokuzatuv moslamalari har qanday tahdidga tayyor turish imkonini bermoqda.

²² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-1985-sonli qarori, 2013-yil

²³ Transport infratuzilmasini rivojlantirish dasturlari (2015–2020)

²⁴ "Angren–Pop temir yo'li" loyihasi bo'yicha matbuot xabarlar

²⁵ O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi statistik byulleteni, 2021–2023

Transport infratuzilmasining rivojlanishi quyidagi asosiy tarmoqlarga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda:

- Sanoat: Qo'qon, Farg'ona va Marg'ilondagi zavod-fabrikalar mahsulotlarini tezda bozorga chiqarish imkoniyati ortdi.

- Qishloq xo'jaligi: meva-sabzavot mahsulotlari ichki va tashqi bozorga o'z vaqtida yetkazilmoqda.

- Savdo va xizmat ko'rsatish: logistika markazlari soni ko'paydi, zamonaviy yuk tashish kompaniyalari rivojlandi.

Transport tarmog'ining aholi hayot sifati va migratsiyaga ham ta'siri katta bo'ldi. Dovon orqali qatnov qulaylashgani sababli ichki migratsiya hajmi oshdi, ya'ni vodiyan Tashkentga vaqtinchalik ishlashga boruvchi fuqarolar soni ortdi. Shuningdek, turizm sohasi jonlandi – vodiylarida joylashgan tarixiy obidalar va dam olish maskanlariga tashrif buyuruvchilar soni har yili 15-20% ga o'sib bormoqda.

Qamchiq dovoni orqali qurilgan infratuzilma xalqaro miqyosda ham O'zbekistonning tranzit salohiyatini oshirdi. TRASEKA va Xitoyning "Bir yo'l – bir kamar" tashabbuslari doirasida bu yo'nalish muhim bo'g'inga aylanmoqda.²⁶ Bu esa O'zbekistonni Markaziy Osiyodagi asosiy transport tugunlaridan biriga aylantirishga xizmat qilmoqda. Kelgusida bu yo'l orqali yuk oqimi ikki barobarga ortishi kutilmoqda.

XULOSA

Qamchiq dovoni transport infratuzilmasining rekonstruksiya va Angren–Pop temir yo'lining barpo etilishi O'zbekistonning sharqiy mintaqasini respublikaning boshqa hududlari bilan uzluksiz bog'lash imkonini berdi. Bu esa iqtisodiy rivojlanish, ijtimoiy barqarorlik va milliy integratsiya uchun muhim omil sifatida xizmat qilmoqda. Mazkur infratuzilmalar mintaqaviy raqobatbardoshlikni kuchaytirish, aholining hayot sifati oshirish va mamlakatning tranzit salohiyatini yuksaltirishda muhim rol o'ynamoqda. Kelgusida transport xizmatlarini raqamlashtirish, yashil texnologiyalarni joriy qilish va integratsiyalashgan logistika tizimini yaratish dolzarb vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-1985-sonli qarori, 2013-yil.
2. Transport infratuzilmasini rivojlantirish dasturlari (2015–2020).
3. "Angren–Pop temir yo'li" loyihasi bo'yicha matbuot xabarlari.
4. O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi statistik byulleteni, 2021–2023.
5. TRASEKA rasmiy veb-sayti: www.traceca-org.org
6. Internet ma'lumotlari.

²⁶ TRASEKA rasmiy veb-sayti: www.traceca-org.org